

דעת שאעמוד, לפי ש'מתנת בריא' היא ואין הולכים אחר כוונתו]. ואפילו אם מת, נראה שאנו טוענים כן לירשים. עפ"י תוס' קעד סע"ב).

רנ. מי שהפקיד מעות אצל חברו, כיצד יכול להקנות פקדונו לאחרים? מה הדין בכריא ובשכיב מרע, במי שיש לו יורשים ובמי שאין לו?

המפקיד מעות אצל חברו ורוצה להקנותן לאחר, יכול להקנותן אגב קרקע שיש לו (להלכה שאין צריך שיהיה המטלטלין צבורים ומונחים על גבי הקרקע וע' קדושין כז). ולדברי התוס' יכול אף להודות שיש לו קרקע אעפ"י שאין לו, ולהקנות אגבה). וכן יכול להקנותן ב'מעמד שלשתן' — כלומר המוכר הקונה ומי שהפקדון אצלו. וכן יכול להקנות על ידי 'הודאה', שאומר שאותן מעות שייכות לפלוני. היה המפקיד שכיב מרע — יכול ליתנן אף באמירה בעלמא 'תנו לפלוני', שדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים. ומבואר בגמרא שאם היה גר שאין לו יורשים ובא להקנותן לבנו, אינו יכול ליתנן במתנת שכיב מרע, שכל מי שאינו בירושה אינו במתנת שכיב מרע, אלא במעמד שלשתן או בהודאה בלבד. א. יש אומרים: דוקא בנתינה לאדם שהיה ראוי ליורשו אמרו כן, שאם אינו בירושה מפני שהוא גר, אינו במתנה זו, אבל לאחרים יכול ליתן ב'מתנת שכ"מ' (עפ"י רה"ג, רי"ף, רמב"ם וסמ"ג. וכ"פ בשלחן ערוך). ויש חולקים (עפ"י ראב"ד ורא"ש, וכ"ה בטור וברמ"א). ב. יש יורשים לנותן, ואין יורשים למקבל — מועילה מתנת שכיב מרע (תוס').

דפים קמט — קנ

רנא. מהו שיעור השיור במתנת שכיב מרע לענין זה שאם עמד מחלי אינו חוזר?

תנן, שייר קרקע כל שהוא — מתנתו קיימת. ופרש רב יהודה אמר רב: קרקע כדי פרנסתו. ורב ירמיה בר אבא אמר: (אפילו. רשב"ם) מטלטלין כדי פרנסתו. וכן נקט רבי זירא. וכן אמר רבא אמר רב נחמן (קנ:).

רב יוסף הקשה על כך ממשמעות לשון המשנה 'קרקע כל שהוא'. ואביי תירץ הלשון והוכיח שלשון 'קרקע' אינה בהכרח ממצעט מטלטלין, וכן 'כל שהוא' יכול להיות שיעור מסוים. (וכן יש הרבה בתלמוד, לשון 'כל שהו' שיש לו שיעור. שו"ת הרשב"א ח"א סג). [ורב יוסף סובר שלעולם 'קרקע' ו'כל שהוא' דוקא, מלבד במקום שיש סיבה לכך שנקט התנא לשונות אלו, כגון אגב הרישא וכיו"ב]. הרי"ף כתב שלהלכה אפילו שייר פחות מכדי פרנסתו אינו חוזר, שכן נראה מדברי רבא בשם רב נחמן. ויש חולקים (ערא"ש; חו"מ רג, ד).

דף קנ

רנב. העבדים, האם דינם כקרקעות או כמטלטלין להלכות השונות?

אף על פי שעבדים הוקשו לקרקעות לדיני תורה, לענין דיני קנינים ושבועות וכו' (ע' קדושין ז כב ועוד), נסתפקו בגמרא לענין לשון בני אדם (רשב"ם) והלכות שמדרבנן (עתוס') האם דינם כמטלטלין או כקרקעות, ורצו להוכיח שדינם כמטלטלין, ודחה רב אשי ההוכחות.

[והמוכר את העיר, מכר בתים שיחין ומערות וכו' ולא מכר את העבדים — אעפ"י שאפשר שדינו כקרקעות, אך הואיל והעבדים ניידיים, אינם בכלל המכירה.

והכותב כל נכסיו לעבדו ושייר מטלטלין — לא יצא לחרות (כן אמר רב דימי בר יוסף אמר ר' אליעזר, לתנא קמא) — אפשר לא מפני שהעבד כמטלטלין אלא משום שאין הגט כרות בהחלט (שגם זכות האדון כתוב בו. או מפני הספק, שמא היה בדעתו לשייר העבד בכלל המטלטלין, מאחר ולא פירש אילו מטלטלין משייר. ערשב"ם ותוס').

להלכה, המוכר לחברו כל מטלטליו — אף עבדים בכלל (עפ"י רי"ף; חו"מ רמח"י).
דין העבדים לענין שיעבוד, אם כקרקעות או כמטלטלין — נתבאר לעיל קכת.

רנג. מה נכלל ומה לא נכלל בביטויים דלהלן, בלשון בני אדם בשטרות ובקנינים?

א. 'מטלטלי לפלוני'.

ב. 'כל מטלטלי לפלוני'.

ג. 'כל שמיטל'.

ד. 'נכסי לפלוני'.

א. אמר 'מטלטלי לפלוני' — כל כלי תשמישו בכלל, מלבד חטים ושעורים (ונראה שהוא הדין לבהמותיו. רשב"ם).

ב. 'כל מטלטלי לפלוני' — אפילו חטים ושעורים, ואפילו אבן הריחים העליונה (שרגילים ליטלנה כדי לתקנה. משא"כ האבן התחתונה, מתקנים אותה במקומה. רשב"ם). אבל לא האבן התחתונה.
כאמור, אף העבדים בכלל 'כל מטלטלי'. אבל ב'מטלטלי' סתם — אין העבדים בכלל (חו"מ שם ובאה"ג).

ג. 'כל שמיטל' — אפילו ריחים התחתונה קנה (לפי שאפשר לטלטלה ואינה מחוברת לקרקע ממש, אעפ"י שאין רגילים לטלטלה. רשב"ם).

ד. 'נכסי לפלוני' — בכלל זה קרקעות ומטלטלין, עבדים ובגדים, מטבעות, שטרות בהמות ועופות ותפלין — שכולם נקראים 'נכסים'. ונסתפקו (קנא). האם ספר תורה (שלמצוה הוא ואסור למכרו כי אם ללמוד תורה ולישא אשה. ערשב"ם ותוס') בכלל מכירת נכסים.

רנד. כלפי אלו הלכות שיוור מטלטלין נידון כשיוור קרקע, וכלפי מה אין דינם שוה?

לדברי רבא בשם רב נחמן, לענין הדינים דלהלן שיוור מטלטלין דינו כשיוור קרקע; מתנת שכיב מרע ששייר נכסים, שאם עמד אינו חוזר; הכותב נכסיו לעבדו ושייר נכסים, לא יצא בן חורין (לדברי חכמים); הכותב נכסיו לאשתו ושייר נכסים, לא עשאה אפוטרופא אלא מתנה גמורה נתן לה; אשה שכתבה נכסיה לאחר כדי להבריחם מבעלה שעומדת להינשא לו, אם שיירה נכסים — מתנתה מתנה [לדברי חכמים — ע' להלן קנא].

[כמובא לעיל, לדעת רב יהודה ורב יוסף, שיוור מטלטלין בשכיב מרע אינו כשיוור קרקע. ואולם הלכה

כרבא וכרב ירמיה בר אבא ורבי זירא ששויור מטלטלין כשויור קרקע. פוסקים. לפרשב"ם לעיל קמח. סתמא דגמרא שם הולכת בשיטת רב יהודה. ואולם התוס' שם הקשו על פירוש, שאין זה אליבא דהלכתא].
ואולם לענין דין הכותב נכסיו וכתב לאשתו קרקע כלשהו — אבדה כתובתה (כמבואר לעיל קלב). דוקא אם שייר קרקע לא אבדה, אבל שייר מטלטלין, הואיל ומטלטלים אינם משועבדים לכתובה, אבדה. [מלבד אם ייחד לה מטלטלין בכתובה לגבות מהם, ושיירם. אימור כפהתוס' והרשב"א. והביא בשם ר"שני] לפרש דוקא אם המטלטלין נמצאים תחת ידו ולא הלום לאחר, וכתב שאינו מחזור].
עתה שתקנו הגאונים שמטלטלין משועבדים לכתובה, אפילו שייר מטלטלין הרי זה שויור (רי"ף ועוד).

דף קנא

רנה. אשה הבאה להינשא וכתבה נכסיה לאחר כדי להבריחם מבעלה, האם יש תוקף לאותה מתנה, והאם הועילו לה מעשיה ואין לבעלה זכות בנכסים?

נחלקו תנאים (בכתובות עט) אודות אשה המברחת נכסים מבעלה המעותד, ונותנתם לאחר; רשב"ג אומר לא זכה הלה בנכסים, שהרי ידוע שלא נתכוונה להקנות לו, ואעפ"כ הועילו מעשיה להבריחם מבעלה, שעשאו כנכסים שאינם ידועים לבעל. וחכמים אומרים, אם רצה המקבל משחק בה ונוטלם לעצמו, עד שתכתוב 'מהיום ולכשארצה'.

לרשב"ג, אעפ"י שלא חלה המתנה, הנכסים נמצאים בכל משך נישואיה ברשות המקבל (תוס') והוא אוכל מהם פירות. ואם מתה בחיי בעלה — המקבל יירשנה ולא בעלה. ואולם אם מת בעלה קודם ואח"כ מתה היא, אעפ"י שנכסיה עדיין ברשות המקבל, חוזרים הנכסים ליורשיה, שהרי לא נתנתם לו אלא כדי להבריחם מבעלה הלכך מיד כשמת הבעל חזרו הנכסים לרשותה (רא"ש כתובות פ"ח ב).

ודוקא כשכתבה מקצת מנכסיה, אבל כתבה כל נכסיה ולא שיירה לעצמה כלום, לא קרקע ולא מטלטלין (כדלעיל קג), מודים חכמים שאין מתנתה מתנה [ומכל מקום לא זכה בהם הבעל, כאמור] (רשב"ם ותוס' עפ"י כתובות עט).

רב ביבי בר אביי הורה במעשה שבא לפניו, אודות אשה שנתנה מנכסיה לבנה וגלתה דעתה שמשום נישואיה נותנתם לו, ונישאה ונתגרשה — זכה המקבל הואיל ונישאה. וחלק עליו רב הונא בריה דרב יהושע בגערה, שכיון שלא נתנה אלא בשביל נישואיה, הלכך כשנתגרשה חוזרת מתנתה אליה. ואפילו חכמים מודים בנידון זה, הואיל וגילתה בפירוש שמשום הנישואין היא נותנת.

רנו. מה דין המתנות דלהלן, לענין הצרכת מעשה קנין ולענין אפשרות חזרת הנותן ממתנתו?

א. מתנת שכיב מרע כל נכסיו.

ב. מתנת שכיב מרע במקצת.

א. שכיב מרע הנותן כל נכסיו — אין צריך לעשות קנין, שדבריו ככתובים וכמסורים דמו. [ולרבי אלעזר (קנז), צריך לעשות קנין].

עמד מחליו — חוזר בו ממתנתו, אפילו לא הזכיר ענין מיתתו בשעה שנתן. ואפילו אם קנו מידו — חוזר, בידוע שלא היה מצוה אלא מחמת מיתה (שמואל).